

Foto's uit een lang verleden

Deze keer geen "Studeren en uitproberen", maar een stukje geschiedenis uit de vlinderfotografie. In de veertiger jaren maakte de heer Maas Geesteranus met de techniek van toen foto's die in kwaliteit kunnen wedijveren met die van nu.

Voor de tweede wereldoorlog was het fotograferen van vlinders nog wel iets anders dan heden ten dagen, geen gevoelige films, geen elektronenflitsers of andere geavanceerde apparatuur. Men kwam daardoor ook weinig tot geen fotoillustraties tegen in boeken. In die tijd heeft de heer R.A. Maas Geesteranus heel veel tijd, energie en enthousiasme gestoken in het maken en zelf ontwikkelen van vlinderfoto's. Was er ooit de gedachte om met die foto's een mooi boek te maken over vlinders, het is er nooit van gekomen. Maar de prachtige zwart-wit foto's zijn bewaard gebleven.

Het ontstaan van de foto's

Het fotograferen van vlinders is voor de heer Maas Geesteranus begonnen in de tijd dat hij biologie studeerde in Leiden. Alles wat met de natuur te maken had interesseerde hem, vooral omdat hier in Nederland veel meer mogelijkheden waren om over de natuur te leren dan in Nederlands Indië, waar hij tot zijn negentiende gewoond had. Vlinders was één van zijn interessevelden. Het fotograferen ervan kwam pas naar voren door contact met Tolman, een in die tijd bekende natuur publicist. Tolman schreef alle mogelijke boekjes over allerlei onderwerpen, maar vooral over vlinders. En hij schreef natuurverhaaltjes waar vlinders in voorkwamen.

"Hij stuurde rupsen en vlinders naar mij op en ik moest maar zien hoe ik de foto's nam," vertelt de heer Maas Geesteranus. "In 1941 heeft Tolman twee boekjes uitgegeven over vlinders van mij, maar de manier waarop die foto's zijn gepubliceerd, daar voel ik niets meer voor. Er is niets van de omgeving te zien."

In de oorlogsjaren kwam de heer Maas Geesteranus in contact met een club mensen rond professor N. Tinbergen, die allen natuurfotografie als hobby hadden, waarbij ook vlinderfotografie. "We wisten met ons vieren intussen een hoop te vertellen over vlinders en we hadden veel foto's. We wilden een boek uitgeven, maar het was betrekkelijk kort na de oorlog en geen enkele uitgever dorst het aan."

"In de jaren erna werd het voor mij tijd om serieus te gaan werken en is de hele fotografie aan de kant gezet." De vlinders zijn in de loop van de tijd ook naar de achtergrond geschoven, de heer Maas Geesteranus is zich meer en meer gaan richten op paddestoelen.

Het maken van de foto's

In het begin heeft hij vooral binnen gefotografeerd, maar de heer Maas Geesteranus vond het toch prettiger om buiten te fotograferen. Vandaar dat de foto's een mengsel zijn van binnenshuis- en buitenwerk.

Voor het binnenwerk had de heer Maas Geesteranus op den duur alle mogelijke vegetatietypen in het klein gereed op zolder, om een rups of vlinder in de eigen omgeving te kunnen fotograferen. Binnen moest natuurlijk met lamplicht worden gewerkt, meestal met meerdere lampen om slagschaduw te voorkomen.

"Een van de dingen waar te weinig aan wordt gedacht is dat in de natuur de schaduw anders zijn of vaak is er helemaal geen schaduw, als je met bedekte lucht fotografeert. Met bedekte lucht maak je trouwens de mooiste foto's. Om binnen diffuus licht te krijgen, waarin de details goed worden weergegeven, werkte ik met etalagekarton met

Een foto uit een lang verleden... Glasvleugelpijlstaart (*Hemaris fuciformis*)

Grasuil (Ceraapteryx graminis), gefotografeerd door de heer Maas Geesteranus

aluminiumverf erop. Aluminiumverf reflecteert niet zo sterk als zilverpapier en verzacht het licht. Bovendien had ik de lampen niet zomaar bloot staan. Voor elke reflector had ik een groen glazen scherm -allemaal zelf geprutst- dat ook het licht verzachtte.

"Zo langzamerhand begon de technische apparatuur van de Leica veel en veel beter te worden en ik kreeg de mogelijkheid om van mijn Leica een soort spiegelreflex te knutselen. Daardoor werd het mogelijk om op een veel eenvoudiger manier de insecten te benaderen en vast te leggen en dat bracht me op het idee om ze buiten te fotograferen. "

"Het kwam toen voor dat ik werkelijk een halve dag achter een vlinder aan liep en maar met één goede foto tevorschijn kwam, maar die had ik dan ook!"

Rups van de Ligusterpijlstaart (Sphinx ligustri)

Walstropijlstaart (Hyles galii)

De heer Maas Geesteranus had een voorkeur voor nachtvinders, die hij meestal bij het uitkomen overdag fotografeerde. "Alle nachtvinders die overdag wegkruipen kun je fotograferen, soms in de vreemdste hoekjes. Maar het kan ook op een kale muur zijn of een kale houten schutting. Meestal was het een kwestie van toeval, maar omdat er vroeger zo verschrikkelijk veel meer vlinders in Nederland waren dan nu, vond je ze vrij geregeld. Zelfs in Den Haag in de tuin kon je een Ligusterpijlstaart of een Lindepijlstaart vinden. Met veel rondlopen, goed zoeken en een idee waar je moet zoeken, kwam je toch heel wat nachtvinders tegen."

De heer Maas Geesteranus heeft nu nog een tweehonderd-tal negatieven uit die tijd. Van circa vijftig heeft hij foto's, zelf ontwikkeld en uitvergroot. Helaas passen er maar zes in deze "Vlinders".

Rups van de Denne-uil (Panolis flammea)

Mannetje van de Nachtpauwoog (*Saturnia pavonia*)